

PERSONA AR PROGNOZĒJAMU INVALIDITĀTI UN INVALIDITĀTI. BĒRNA TIESĪBAS

Martins Osis

Medicīnas fakultāte, Latvijas Universitāte, Rīga, Latvija

Ievads

Viens no likumdevēja tieši noteiktajiem regulējuma *ratio legis* ir novērst vai mazināt invaliditātes risku personām ar prognozējamu invaliditāti, kam bērnu tiesību kontekstā būtu jābūt īpaši nozīmīgi ne tikai no izvirzītā mērķa, bet arī no praktiskās realizācijas viedokļa. Spēkā esošā regulējuma kvalitātes un piemērotības izvirzīto mērķu sasniegšanai izvērtējums ir priekšnoteikums bērnu tiesību aizsardzības veicināšanai. Tas pamato darba aktualitāti un nozīmi.

Darba mērķis

Izvērtēt personas ar prognozējamu invaliditāti un invaliditāti tiesisko statusu juridiskos jautājumus bērnu tiesību kontekstā, kā arī analizēt regulējuma kvalitāti, valsts īstenoto pieeju bērnu invaliditātes mazināšanai ar apsteidzošu pasākumu kompleksu pirms invaliditātes vai prognozējamās invaliditātes tiesiskā statusa iegūšanas. Autors ir iecerējis precīzi konstatēt regulējuma nepilnības, ko arī paveic.

Materiāli un metodes

Darbā pārsvarā izmantoti Latvijas nacionālā līmeņa tiesību normatīvie akti. Latvijas Republikas Satversme [6], Ārstniecības likums [1], Invaliditātes likums [3], Bērnu tiesību aizsardzības likums [2], Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība [7], Noteikumi

1. tabula. Pārskats par bērnu skaitu no trīs gadu vecuma ar runas un valodas traucējumiem Liepājas PII laika periodā no 2011./2012. līdz 2017./2018. m. g.

Mācību gads	Mēnesis	Kopējais bērnu skaits PII	Bērnu skaits ar RVT	Vidējais bērnu skaits ar RVT m/g
2011./2012.	oktobris	2922	1360 (46,54%)	41,58%
	aprīlis	3034	1111 (36,62%)	
2012./2013.	oktobris	2744	1178 (42,93%)	41,01%
	aprīlis	2824	1104 (39,09%)	
2013./2014.	oktobris	2752	1280 (46,51%)	42,23%
	aprīlis	2704	1026 (37,94%)	
2014./2015.	oktobris	2609	1190 (45,61%)	43,27%
	aprīlis	2695	1103 (40,93%)	
2015./2016.	oktobris	2660	1382 (51,95%)	48,71%
	aprīlis	2617	1190 (45,47%)	
2016./2017.	oktobris	2653	1344 (50,66%)	48,03%
	aprīlis	2606	1183 (45,40%)	
2017./2018.	oktobris	2598	1273 (49,00%)	44,90%
	aprīlis	2666	1088 (40,81%)	

par individuālo rehabilitācijas plānu personai ar prognozējamu invaliditāti un personai ar invaliditāti [4], Noteikumi par personai ar prognozējamu invaliditāti prioritāri sniedzamo invaliditātes riska mazināšanai paredzēto pakalpojumu veidiem, apjomu, saņemšanas nosacījumiem un saņemšanas kārtību [5]. Autors pielietojis gramatiskos, sistēmiskos un teleoloģiskos tiesību normu interpretācijas metodes, kā arī vērtējis izvirzīto mērķu un to sasniegšanai izvēlēto praktiskās realizācijas paņēmieni piemērotību no lietderības apsvērumu viedokļa.

Rezultāti

Darba rezultāti izpaužas precīzi identificētās vairāku veidu regulējuma nepilnībās: a) tiesisko statusu nekonsekvence; b) iespējama zemāka juridiska spēka tiesību normas neatbilstība augstāka spēka tiesību normai, c) regulējuma un tā praktiskās realizācijas piemērotība izvirzītajiem mērķiem.

Secinājumi

Latvijas normatīvajā regulējumā ir nostiprināta “tiesisko statusu sistēma”, kas nav konsekventa nedz no satura un nozīmes, nedz statusa iegūšanas viedokļa, jo pastāv: a) “persona ar prognozējamu invaliditāti”; b) “persona ar invaliditāti”; c) “bērns ar īpašām vajadzībām”; d) “ilgstoši slimojoša persona darbspējīgā vecumā; e) “ilgstoši slimojošas personas”. Regulējumā konstatējama veselības aprūpes prioritātes nekonsekvence (piem., Ārstniecības likuma 3. panta 2. daļa atšķiras no Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtības 61.1. punkta satura). Jašaubās par nepilnīgas “statusu sistēmas” piemērotību, ko, ieviešot regulējumā vārdu salikumu “bērns ar īpašām vajadzībām”, atzīst arī likumdevējs.

Pateicības. Autors izsaka lielu pateicību Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes dekānam profesoram Valdim Folkmanim.

References

1. Ārstniecības likums: Latvijas Republikas likums, pieņemts: 12.06.1997., spēkā no: 01.10.1997. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=44108> [aplūkots 10.10.2018.].
2. Bērnu tiesību aizsardzības likums. Latvijas Republikas likums, pieņemts: 19.06.1998., spēkā no: 22.07.1998. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096> [aplūkots: 10.10.2018.].
3. Invaliditātes likums: Latvijas Republikas likums, pieņemts: 20.05.2010., spēkā no: 01.01.2011. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=211494> [aplūkots: 10.10.2018.].
4. Noteikumi par individuālo rehabilitācijas plānu personai ar prognozējamu invaliditāti un personai ar invaliditāti: Ministru kabineta 2011. gada 4. janvāra noteikumi Nr. 9, spēkā no: 13.01.2011. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=224135> [aplūkots: 10.10.2018.].
5. Noteikumi par personai ar prognozējamu invaliditāti prioritāri sniedzamo invaliditātes riska mazināšanai paredzēto pakalpojumu veidiem, apjomu, saņemšanas nosacījumiem un saņemšanas kārtību. Ministru kabineta 2010. gada 28. decembra noteikumi Nr. 1207, spēkā no: 06.01.2011. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/223793-noteikumi-par-personai-ar-prognozejamu-invaliditati-prioritari-sniedzamo-invaliditates-riska-mazinasanai-paredzeto-pakalpojumu> [aplūkots: 10.10.2018.].
6. Satversme: Latvijas Republikas likums, pieņemts: 15.02.1922., spēkā no: 07.11.1922. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=57980> [aplūkots 10.10.2018.].
7. Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība: Ministru kabineta 2018. gada 28. augusta noteikumi Nr. 555, spēkā no: 06.09.2018. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/301399-veselibas-aprupes-pakalpojumu-organizšanas-un-samaksas-kartiba> [aplūkots: 10.10.2018.].